

מרכז בגין-סאדאת למחקרים אסטרטגיים

המשבר הפנימי בישראל בראיית חמאס

מאת ד"ר סא"ל (מיל') שאול ברטל

מבט מבס"א, מס' 2,345, 15 במאי 2025

תקציר: לאחר שנה וחצי של מלחמה דומה שדבר לא השתנה בישראל מבחינת הפילוג הפנימי. המשבר החברתי במדינת ישראל והקיטוב החברתי משפיעים כתמונת מראה על מה שמשדר החמאס לציבור הפלסטיני. ההפגנות נגד הממשלה נוגעות בעצב חשוף בחברה הישראלית ומדגישות סוגיות חברתיות כמו החטופים, וגיוס החרדים. ההפגנות ואמירות קשות בעד ונגד עמדות הממשלה משתקפות באתרי המדיה של חמאס המציגים תמונה מעוותת של חברה עייפה ומפורקת. במצב זה שואלים בחמאס את הפלסטינים מדוע שאנו נמצמץ ראשונים? השלכות המחלוקות הפנימיות בחברה הישראלית משליכות על כושר העמידה של חמאס במלחמה המתישה שנכפתה עלינו, ומאפשרות לחמאס לטעון כי בסופו של דבר ישראל תסכים לתנאיו, הכוללים למעשה חזרה ל-6 באוקטובר.

בארגון החמאס מפרשים את המחלוקות החברתיות בישראל, בעיקר סביב סוגיות הגיוס, מחיר עסקת החטופים והמהפכה המשפטית, כמשבר וכחולשה ישראלית המחזקת את רוח הלחימה שלהם. תנאיי החמאס לסיום מלחמת חרבות ברזל ידועים. התנאים כוללים **נסיגה מוחלטת של ישראל מכלל רצועת עזה**; התנגדות מוחלטת לפרימטר ביטחוני ברצועה; שחרור חטופים בתמורה לאסירי חמאס לפי מפתח שיקבע במשא ומתן; התחייבות ישראלית שלא לחדש את הלחימה ושלא לפגוע בבכירי הארגון. כל זאת מגובה בערבויות בינלאומיות. באמצעות נשק החטופים חמאס שואף להחזיר את ישראל ל-6 באוקטובר. עמדות אלו של חמאס מבוטאות בכל ערוצי התקשורת הפלסטינים והערביים ובראשם אלג'זירה המשדרת בעקביות את עמדת חמאס. הדוברים המרכזיים של הארגון הם ח'ליל אל-חיה, ראש הארגון ברצועת עזה, האחראי על המשא ומתן המתגורר בדוחא ואוסמה חמדאן, נציג חמאס בבירות.

רוב הפלסטינים בעזה כבר אינם תומכים בחמאס כגורם שלטוני ברצועה, ורואים ב-7 באוקטובר טעות אסטרטגית של חמאס שהובילה להרג נרחב ולנכבה נוספת (אסון בדומה ל-1948). ההפגנות בבית להיא ובבית חנון מבטאות את רצונם של רבים מקרב הציבור הפלסטיני לחזור לשפיות ולסיים עם המלחמה. מהבחינה הזו הדברים שאמר ב-23 באפריל, **מחמוד עבאס** בפתח המועצה המרכזית הפלסטינית (חלק מהגוף הביצועי של אש"ף) מדברים בעד עצמם. "יא בני כלבים החזירו את החטופים ותסיימו עם הבעיה הזו." הדברים הללו זכו למחאות כפיים סוערות בקרב חברי המועצה. עבאס הדגיש את ההרג וההרס הרבים ברצועה, והפציר בחמאס לוותר על השלטון ברצועה. דרישה

שחמאס אינו מוכן לקבל בשלב זה. רבים בחברה הפלסטינית שואלים ברשתות החברתיות כמה סבל והרג תסבול רצועת עזה עד שחמאס יבין כי האינטרס הפלסטיני הוא לוותר על השלטון בה ולהחזיר את החטופים לישראל. כבר בספטמבר 2024 התייחס השיח' תייסיר מחמד תרבאן, חכם סלפי שבעברו היה פעיל חמאס, למצב בעזה. בעקבות נאום של ח'אלד משעל לפיו הם לא יוותרו על הזכויות של העם הפלסטיני. הוא תקף את חמאס ושאל אותם האם הם מבינים את הסבל של תושבי עזה שנעקרים ממקום למקום ומופגזים. בעוד ח'ליל אל-חיה מקפץ בין דוחא לבין קהיר, האוכלוסייה הפלסטינית אותה הוא מייצג, סובלת רבות מתוצאות המלחמה. תנאי חמאס נתפסים כבלתי סבירים בעיני ממשלת ישראל הנוכחית, שרואה בהם דרישה לחזרה ל-6 באוקטובר 2023.

חמאס תקף את דבריו של מחמוד עבאס בטענה שהמועצה המרכזית הפלסטינית התכנסה ללא קונצנזוס מצד הפלגים הפלסטינים. הטענות של חמאס התבססו על הלגיטימיות של כינוס המועצה ברמאללה כאשר חמאס, הג'האד האסלאמי והחזית העממית לשחרור פלסטין אינם שותפים להחלטותיה. כדי לשכנע את הציבור הפלסטיני בצדקתו, חמאס מקפיד להדגיש את השסעים החברתיים בישראל. כמעט ואין יום שאין מאמר מערכת או כתבה חדשותית המציגה את הפגנות המוחים נגד הממשלה תוך הפרזה והבלטה של אמירות קשות נגד ראש הממשלה, בנימין נתניהו. למקרא החדשות התחושה היא שמדינת ישראל בדרך להתמוטטות ופירוק מבפנים. לכן סיום המלחמה לטובת חמאס הינו רק עניין של זמן.

אחת המשימות המרכזיות של צה"ל ויש שיאמרו החשובה שבהם, הייתה ועודנה החזרת החטופים. לשם כך בחמאס מעוניינים לפנות גם לקהל הישראלי שיגביר את קצב ההפגנות, היקפם ופריסתם. בחמאס חוששים מאוד מעוצמת צה"ל ומנסים להסביר במישור התודעתי כי הלחץ הצבאי לא ישחרר את החטופים אלא רק דרך המשא ומתן וכניעה לתנאיהם. באתר חמאס, מרכז המידע הפלסטיני פורסמו ב-23 באפריל הדברים הבאים מפיו של החטוף עמרי מירן. "[אל תאמינו לנתניהו. הלחץ הצבאי רק יגרום להריגתנו.](#)" מירן גם קורא למפגינים להגביר את ההפגנות מול ביתו של נתניהו. להביא לשם את ילדותיו כדי שיראה אותם (דרך ערוץ אלג'זירה). לחתום על עסקה עכשיו. ואף טוען כי "אנו לא מעניינים את הביביסטים" וצריך לפנות לטרמפ כדי להפעיל לחץ. אלו בדיוק המסרים התודעתיים, שחמאס רוצים להעביר לשני הקהלים שאיתם הם מתכתבים. לקהל הישראלי המטרה ברורה, ולכן סרטוני החטופים משודרים בעברית ומפורסמים בתפוצה נרחבת. לקהל הפלסטיני יש תרגום מלא של הדברים לערבית. לגבי הקהל הישראלי המטרה היא יצירת לחץ ציבורי על הממשלה בישראל להסכים לתנאי חמאס ולפקפק בשיקול הדעת הצבאי והמדיני של הממשלה בישראל. לגבי הקהל הפלסטיני המטרה היא שהפלסטינים ימשיכו להיות סבלניים ויתנו לחמאס עוד קצת זמן כדי לשבור את רצונה של ישראל. ישראל תישבר בעצמה אם רק נפעיל עוד קצת לחץ ולוחמה פסיכולוגית על הציבור בישראל דרך שלל ערוצי המדיה החברתית. הפנייה לטרמפ נועדה לאותת לציבור הפלסטיני, שמתישו גם לטרמפ ימאס והוא יכפה על ישראל הסכם ברוח תנאי חמאס.

במאמר מערכת באתר חמאס של העיתונאי הפלסטיני, חוסאם אבו חאמד, שכותרתו: [קללת המהפכה המשפטית בישראל](#), מודגש הפילוג החברתי. לדבריו המהפכה המשפטית חדרה את המשבר הפנימי בישראל. המפכה יצרה שסעים בחברה על רקע אידאולוגי ודתי. המחלוקות הפנימיות וההפגנות המתקשרות מראות כי ישראל חברה שסועה ומפולגת ללא יציבות וזאת בשל קללת הכיבוש על עם אחר. הכותב מצטט את גדעון לוי, כתב עיתון הארץ "עם שנאמר לו במשך שנים שעריצות היא לגיטימית כלפי עם אחר (שמונעים ממנו להפגין, לחשוב, לזוז, לעבוד ואפילו לנשום ולחיות) לא יכול

להיות דמוקרטי." ההפגנות נגד נתניהו מתוארות כשסעים שאינם ניתנים לאיחוי וכאלה שזיבילו בהכרח להתפרקותה של מדינת ישראל. אחד הביטויים הרווחים באתרי חמאס השונים הוא "אסראיל תנהאר", כלומר ישראל מתפרקת. ברשתות החברתיות מתווכחים רק לגבי התאריך מתי זה יקרה. בשנת 2029? או בשנת 2027? כפי שניבא לכאורה, בשנות התשעים אחמד יאסין. [סרטון שמופץ ברשתות](#) מנבא גם שחלק ניכר מהיהודים יעזבו את הארץ. האמירות הללו שישראל תתרוקן מתושביה האיכותיים, המשכילים והמהנדסים נשמעות גם מפי גורמים ישראלים כמו עיתונאי הארץ חיים לווינסון המצוטט בסרטון. התגובות לסרטון כוללות אמירות, אנו מחכים שכך יקרה. זוהי האמת המרה שכך יקרה ליהודים, האדמה עוד תחזור לבעליה, לא משנה כמה זמן זה ייקח, וישראל תימחק."

ישראל נתפסת כאנומליה חברתית כבר משנות החמישים והשישים. יהושפט הרכבי בספרו, *עמדת הערבים בסכסוך ישראל-ערב* (ירושלים, 1968) כבר מתייחס לסוגיה זו. "טבעם של היהודים כדת ואי התאמתם לממלכתיות וחיי הפנים שלה עושים אותה למדינה מלאכותית בלתי נורמלית וגוף חולני." מצטט הרכבי מספרו של אבו אלמג'ד, *נהאית אסראיל* [קץ ישראל] (קהיר, 1960). אלג'מהוריה שייצג בשנות השישים את המשטר המצרי, אפיין את ישראל בצורה הזאת, "מדינה ללא ממשלה, ארץ ללא גבולות, עם ללא אחדות, אוצר שפשט רגל, מפלגות ניצות, אומה שמזרחה מקלל את מערבה, נתיניה מקללים את שליטיה... המשפטים בה דומים לסיפורי היטשטוק ושרלוק הולמס... ציבור של עקורים מקצות העולם וחלאת המין האנושי אשר חיו כשהם מטפלים בעושק על-ידי עושק, ובשנאה על-ידי שנאה, משטמת העולם עליהם ושנאתם הם לעולם - בוא יבוא הרגע המתאים שאפשר יהיה למחוק אותה מהעולם ומהמזרח הערבי." (20 באפריל 1961). חמאס ממשיך בקו שתואר על-ידי הרכבי כבר בשנות השישים, הרואה בשסעים הפנימיים בישראל את מה שזיביל לחורבנה של המדינה.

ישראל היא מדינה דמוקרטית ופלורליסטית. מדינה שבה חופש הביטוי וזכות המחאה הן מזכויות היסוד של המשטר. התקשורת בישראל גלויה גם לחמאס, המצטט כתבות שונות בצורה מגמתית כדי להבהיר לציבור הפלסטיני שמאבד את הסבלנות לאור המצב בעזה שסבלנותו תשתלם. אין ספק שסוגיות חברתיות ובראשן סוגיית החטופים, אכן קורעים את החברה הישראלית. מצב זה נתפס בראיית החמאס כקלף המנצח שיסיים בסופו של דבר את המלחמה ויחזיר את ישראל למציאות של טרום ה-7 באוקטובר. חמאס מפרסם בצורה צינית סרטונים קורעי לב של חטופינו הנושאים מסרים פוליטיים, כמו "המלחמה נמשכת בגלל הרצון של נתניהו לשמר את הממשלה שלו" ועוד. כלל הציבור בישראל משתוקק ומקווה לראות את החטופים חוזרים במהרה. אך נראה כי בחמאס לא ימהרו לוותר על קלף החטופים ללא מחיר משמעותי שיעמיד את החברה בישראל והגורמים הפוליטיים בדילמה ערכית, מוסרית וביטחונית. המחלוקות הפנימיות בחברה הישראלית, משליכות איפה על כושר העמידה של חמאס במלחמה הממושכת שנכפתה עלינו. שיקוף המחלוקות הפנימיות בקווים של שחור או לבן, מאפשר לחמאס לטעון כי בסופו של דבר, בדילמה אכזרית זו, ישראל תסכים לתנאיו.

ד"ר (סא"ל מיל") שאול ברטל הוא חוקר בכיר במרכז בס"א ועמית מחקר במרכז ללימודי המזרח באוניברסיטת ליסבון (Instituto do Oriente (IO) at the University of Lisbon) במהלך שירותו הצבאי שירת במגוון תפקידים ביהודה ושומרון. לימד במחלקה לתולדות המזרח התיכון ובמחלקה למדעי המדינה.